

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.01.2016, sp. zn. 29 Cdo 5258/2014, ECLI:CZ:NS:2016:29.CDO.5258.2014.1

Číslo: 30/2017

Právní věta: Pro účely aplikace ustanovení § 86 odst. 2 o. s. ř. postačí, je-li existence majetku žalovaného na území České republiky osvědčena. Je-li tímto majetkem pohledávka žalovaného za obchodní společností se sídlem na území České republiky, lze ji považovat za osvědčenou i tehdy, tvrdí-li sám žalovaný, že je věřitelem takové pohledávky, popř. vede-li žalovaný spor o její zaplacení. Současně platí, že pro zmíněný účel je nerozhodné, kde (ve kterém místě) je tato pohledávka splatná a jakým právním řádem se řídí; za místo, kde se takový majetek nachází, se považuje sídlo dlužníka.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 28.01.2016

Spisová značka: 29 Cdo 5258/2014

Číslo rozhodnutí: 30

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Pravomoc soudu, Směnky

Předpisy: § 37 odst. 1 předpisu č. 97/1963Sb.
§ 86 odst. 2 o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného změnil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 6. 2014, sp. zn. 8 Cmo 120/2014, tak, že se usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. 13 Cm 165/2013, mění tak, že řízení se nezastavuje.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Českých Budějovicích usnesením ze dne 12. 2. 2014, č. j. 13 Cm 165/2013-255 – odkazuje na ustanovení čl. 4 odst. 1 a čl. 23 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000 o příslušnosti a o uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „nařízení Brusel I“), na ustanovení § 2 a § 37 odst. 1 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním (dále jen „ZMPS“), a na ustanovení § 86 odst. 2 a § 89a zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), – uzavřel, že v projednávané věci není dána pravomoc soudů České republiky.

2. Přitom zdůraznil, že:

[1] Žalobkyně v řízení uplatňuje právo na zaplacení směnec, za kterými „se má skrývat“ neproplacené zboží dodané žalovanému na základě smlouvy ze dne 1. listopadu 2006 (dále jen „smlouva“).

[2] Pravomoc soudů České republiky k rozhodnutí věci nezakládá výše označená smlouva, jelikož tato obsahuje (jen) ujednání upravující pravomoc soudů České republiky pro řešení neshod, jež by mohly vzniknout při interpretaci, plnění nebo ukončení smlouvy, nikoli pro spory o zaplacení směnec.

[3] Žalovaný ve vyjádření k žalobě namítl nedostatek pravomoci soudů České republiky.

[4] Účastníci „si navzájem neuznávají nároky ze smlouvy s výjimkou reklamačního nároku žalovaného ve výši 13.261,76 USD“.

3. Pro právní hodnocení věci považoval za podstatné, že žalobkyně požaduje zaplatit částku cca 821 milionů USD (správně „821 000 USD“), přičemž uznává nárok žalovaného pouze ve výši přibližně 13 000 USD. Za této situace nelze uzavřít, že žalovaný má na území České republiky budoucí „exekovatelnou“ pohledávku, tj. majetek ve smyslu ustanovení § 86 odst. 2 o. s. ř. „Nesporná částka 13 261,76 USD je tak bagatelní proti žalobkyní uplatněnému nároku, že z tohoto pohledu nelze uvažovat o tom, že by byla naplněna skutková podstata tohoto ustanovení“.

4. Konečně soud prvního stupně doplnil, že v situaci, kdy žalovaný má sídlo v K. a v tomto státě jsou směnky i splatné, není důvod pro to, aby „kolumbijské soudy nebyly k projednání směnečných sporů mezi stranami pravomocné“.

5. Vrchní soud v Praze k odvolání žalobkyně usnesením ze dne 16. 6. 2014, č. j. 8 Cmo 120/2014-296, usnesení soudu prvního stupně zrušil a věc tomuto soudu vrátil k dalšímu řízení.

6. Odvolací soud se zabýval především otázkou, zda je dána pravomoc soudů České republiky podle ustanovení § 37 ZMPS ve spojení s ustanovením § 86 odst. 2 o. s. ř.

7. V této souvislosti dovodil, že pro přijetí závěru, zda žalovaný má v České republice majetek spočívající „v existenci pohledávky“ proti žalobkyni, „by muselo být nade vší pochybnost prokázáno, že tomu tak opravdu je. Fakt, že proti žalobkyni je žalovaným vedeno soudní řízení o zaplacení určité částky, a fakt, že žalovaný reklamoval vady dodávky a měl za to, že má z titulu vadného plnění vůči žalobkyni právo na poskytnutí určité peněžité částky, samy o sobě nejsou s to prokázat, že takové pohledávky žalovaného existují. Jestliže žalobkyně tvrdí, že pravomoc českých soudů je dána, je na ní, aby unesla břemeno tvrzení a břemeno důkazní o existenci tvrzených pohledávek, přičemž žalovanému musí být dána možnost se k tvrzením a důkazům vyjádřit. Současně je na soudu, aby postupem podle ustanovení § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. žalobkyni poskytl náležité poučení“.

8. Přitom podle názoru odvolacího soudu nebyla osvědčena pohledávka žalovaného vůči žalobkyni ze smlouvy a v případě žalobkyní „uznané“ pohledávky není jasné, jakým právním řádem se závazek z tvrzené smlouvy má řídit, a nelze ani vyhodnotit, zda existence takové pohledávky přichází v úvahu (není jasné, zda dodávka, jejíž vady byly údajně reklamovány, vadná byla a zda má žalobkyně povinnost žalovanému tvrzenou částku zaplatit).

9. Přestože na rozdíl od soudu prvního stupně zdůraznil, že není rozhodné, zda případná pohledávka žalovaného za žalobkyní je jen zlomkem částky ve směnečné věci vymáhané, když pro závěr, zda žalovaný má na území České republiky majetek (pohledávku), není rozhodující hodnota tohoto majetku (výše pohledávky), usnesení soudu prvního stupně zrušil a věc tomuto soudu vrátil k dalšímu řízení.

II. Dovolání a vyjádření k němu

10. Proti usnesení odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, které má za přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., když napadené usnesení závisí na vyřešení otázek procesního práva, které dosud nebyly v rozhodovací praxi odvolacího soudu vyřešeny, a to, zda:

- a) za majetek podle ustanovení § 86 odst. 2 o. s. ř. lze považovat i vzájemnou splatnou a započitatelnou pohledávku žalovaného vůči žalobkyni,
- b) má význam hodnota majetku žalovaného v porovnání s velikostí uplatněného nároku,
- c) je pravomoc českých soudů limitována velikostí „exekovatelného“ majetku žalovaného v příslušném obvodu českého soudu.

11. Dovolatel namítá, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, jakož i to, že odvolací soud zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, když nedostatek poučení podle ustanovení § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. neodstranil sám a žalobci potřebné poučení neposkytl.

12. Dovolatel především akcentuje, že za majetek ve smyslu ustanovení § 86 odst. 2 o. s. ř. nelze považovat pohledávky, které nelze postihnout exekucí podle ustanovení § 317 až 319 o. s. ř. Přitom podle jeho názoru jsou z exekuce vyloučeny i pohledávky žalovaného za žalobkyní, když výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky lze provést jen tak, že dlužník povinného vyplatí exekucí postiženou pohledávku oprávněnému, a neučiní-li tak, může se domáhat oprávněný zaplacení na poddlužníkovi pouze poddlužnickou žalobou. Je-li oprávněný dlužníkem povinného, platil by sám sobě, což však nemůže vést k zániku dluhu jeho splněním.

13. Dále poukazuje na skutečnost, že nemá u žádné tuzemské banky „otevřený účet“, pročež je žalobkyní tvrzená pohledávka splatná v K. a místní příslušnost českých soudů podle ustanovení § 86 odst. 2 o. s. ř. je vyloučena.

14. Dále považuje za nesprávný závěr odvolacího soudu o tom, že pro účely řešení otázky pravomoci soudů České republiky je nevýznamná výše pohledávky žalovaného za žalobkyní. Ve vztahu k „pohledávce“ ve výši 13 261,76 USD doplňuje, že „vrubopis č. 7011 není ničím jiným než kompenzačním projevem, kdy se podle doslovného znění zmíněná částka odečítá (tedy se započítává) z celkově fakturované částky 20 227 133,14 COP (kolumbijské peso)“. V situaci, kdy žalobkyně sama „platnost vrubopisu“ nenapadá, lze mít za to, že zmíněná pohledávka zanikla ještě před zahájením řízení.

15. Proto požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu změnil tak, že se usnesení soudu prvního stupně potvrzuje, respektive aby toto usnesení zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

16. Žalobkyně setrvává na stanovisku, podle něhož je dána pravomoc soudů České republiky k projednání věci.

III. Přípustnost dovolání

17. Dovolání žalovaného je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., a to k řešení otázek dovolatelem otevřených a v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu dosud beze zbytku nezodpovězených.

IV. Důvodnost dovolání

18. Jelikož v poměrech projednávané věci nemá Nejvyšší soud pochybnosti o tom, že pravomoc soudů České republiky nezakládá nařízení Brusel I, písemná úmluva stran (účastníků řízení) ani (dvoustranná) mezinárodní smlouva, zbývá posoudit, zda jsou splněny podmínky vyžadované ustanoveními § 37 ZMPS a § 86 odst. 2 o. s. ř.

19. Podle § 37 odst. 1 ZMPS pravomoc československých soudů v majetkových sporech je dána, je-li dána podle československých předpisů jejich příslušnost.

20. Podle § 86 odst. 2 o. s. ř. proti tomu, kdo nemá jiný příslušný soud v České republice, je možno uplatnit majetková práva u soudu, v jehož obvodu má majetek.

21. Nejvyšší soud v první řadě předesílá, že pravomoc soudů České republiky v majetkových věcech může být – podle ustanovení § 86 odst. 2 o. s. ř. a § 37 odst. 1 ZMPS – založena i tím, že žalovaný má pohledávku za obchodní společností se sídlem v České republice (viz usnesení ze dne 10. 5. 2005, sp. zn. [29 Odo 589/2004](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 8, ročník 2005, pod číslem 119, jakož i důvody usnesení ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. [29 Cdo 1578/2008](#), uveřejněného pod číslem 16/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 16/2011“). Současně platí, že nebyla-li v době podání návrhu na zahájení řízení dána pravomoc českých soudů k projednání a rozhodnutí věci, ale v době, kdy soud o tomto návrhu rozhodoval, již tato pravomoc dána byla, není důvod zastavit řízení pro nedostatek pravomoci (§ 104 odst. 1 o. s. ř.) podle stavu ke dni zahájení řízení (srov. opět [R 16/2011](#)).

22. Přitom není podstatné, zda pohledávku má žalovaný za třetí osobou nebo za žalobcem (a jde tak o vzájemnou pohledávku); rozhodující totiž je jen to, že jde o pohledávku za dlužníkem (v daném případě obchodní společností) se sídlem na území České republiky a že i taková pohledávka je „majetkem“ žalovaného. K tomu srov. např. závěry usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2000, sp. zn. [20 Cdo 2499/98](#), uveřejněné pod číslem 2/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 2/2001“), usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Odo 589/2004](#), jakož i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2008, sp. zn. [21 Cdo 3967/2007](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 5, ročník 2009, pod číslem 66, podle nichž majetkem se i pro účely ustanovení § 86 odst. 2 o. s. ř. rozumí jednak věci (movité i nemovité), jednak pohledávky a další práva a hodnoty ocenitelné penězi.

23. Konečně je zcela zjevné, že ustanovení § 86 odst. 2 o. s. ř. ve spojení s ustanovením § 37 odst. 1 ZMPS nespojuje existenci pravomoci soudů České republiky ani se samotnou hodnotou majetku (s výší pohledávky) žalovaného, ani s poměrem mezi výší pohledávky v řízení uplatněné a výší pohledávky žalovaného za třetí osobou (nebo žalobcem).

24. Zbývá prověřit, zda obstojí závěr odvolacího soudu, podle něhož musí být pohledávka žalovaného „nade vší pochybnost prokázána“.

25. Z obsahu spisu plyne, že žalovaný se v soudním řízení vedeném v Kolumbii domáhá (mimo jiné) i vůči žalobci úhrady peněžitého plnění ze smlouvy (odlišného od pohledávky z titulu „vrubopisu“ ve výši 13 261,76 USD). Jakkoliv žalobkyně s požadavkem žalovaného nesouhlasí a žalovaným uplatněné pohledávky zpochybňuje, je pro účely řešení otázky pravomoci soudů České republiky rozhodující, že mezi účastníky řízení není existence zmíněného soudního řízení sporná (k tomu viz i doplnění dovolání ze dne 3. 6. 2015). Požadavek, aby žalobce existenci pohledávky žalovaného prokázal, je přitom neudržitelný i proto, že by soud byl povinen provést dokazování, zda žalovaný vskutku má pohledávku za osobou na území České republiky, a teprve na základě hodnocení provedených důkazů v tomto směru by mohl posoudit existenci své pravomoci pro projednání a

rozhodnutí žaloby, kterou se žalobkyně vůči žalovanému domáhá peněžitého plnění.

26. Pro účely aplikace ustanovení § 86 odst. 2 o. s. ř. postačí, je-li existence majetku žalovaného na území České republiky osvědčena. Je-li tímto majetkem pohledávka žalovaného za obchodní společností se sídlem na území České republiky, lze ji považovat za osvědčenou i tehdy, tvrdí-li sám žalovaný, že je věřitelem takové pohledávky, popř. vede-li žalovaný spor o její zaplacení. Současně platí, že pro zmíněný účel je nerozhodné, kde (ve kterém místě) je tato pohledávka splatná a jakým právním řádem se řídí; místem, kde se takový majetek nachází, je sídlo dlužníka.

27. Promítnuto do poměrů projednávané věci, tvrdí-li samotný žalovaný, že má za žalobkyní pohledávku ze smlouvy, kterou vůči žalobkyni uplatil v soudním řízení v K., nemůže současně obstat závěr o tom, že není dána pravomoc soudů České republiky, založený na tom, že pohledávku za žalobkyní (rozuměj majetek ve smyslu ustanovení § 86 odst. 2 o. s. ř.) nemá.

28. Jelikož Nejvyšší soud na rozdíl od soudu odvolacího nemá pochybnosti o tom, že pravomoc soudů České republiky v dané věci k datu vydání (dovoláním napadeného) usnesení odvolacího soudu byla dána, usnesení odvolacího soudu a soudu prvního stupně změnil [§ 243d písm. b) o. s. ř.] a rozhodl, že se řízení nezastavuje.